

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22
Baš smo vas se uželeli

Petak, 13. maj 2022. godine

Hauard Grifits
Narek Haknazarijan, violončelo

Petar Iljič Čajkovski
Bura, fantazija-uvertira, op. 18

Trajanje: oko 24 minuta

Petar Iljič Čajkovski
Varijacije na Rokoko temu za violončelo i orkestar, op. 33

Moderato assai quasi Andante - Thema: Moderato semplice
Var. I: Tempo della Thema
Var. II: Tempo della Thema
Var. III: Andante sostenuto
Var. IV: Andante grazioso
Var. V: Allegro moderato
Var. VI: Andante
Var. VII e Coda: Allegro vivo

Trajanje: oko 18 minuta

Antonjin Dvoržak
Simfonija br. 7

Allegro maestoso
Poco adagio
Scherzo: Vivace
Finale: Allegro

Trajanje: oko 35 minuta

Petar Iljič Čajkovski (1840-1893) se nekoliko puta okretao Šekspirovim dramskim komadima, dajući im novi život kroz muziku. Posle uspeha fantazije-uvertire *Romeo i Julija*, 1873. godine nastala je simfonijska fantazija *Bura*, prema istoimenoj Šekspirovoj romantičnoj drami sa elementima fantastike. Delo je premijerno izvedeno iste godine pod dirigentskom palicom Nikolaja Rubinštajna. Tehnikom tonskog slikanja, Čajkovski je elemente drame preneo u partituru, na čijem početku je napisao kratak sažetak: *More. Čarobnjak Prospero naređuje slugi Arijelu da stvori oluju iz koje se spašava Ferdinand. Začarano ostrvo. Prvi stidljivi znaci ljubavi između Ferdinanda i Mirande, Prosperove kćeri. Arijel. Par je ophrvan ljubavlju. Prospero vraća svoje moći i napušta ostrvo. More.*

Petar Iljič Čajkovski (1840-1893) je svoje jedino koncertantno delo namenjeno violončelu, **Varijacije na Rokoko temu op. 33**, napisao 1877. godine. Muzički jezik je bio inspirisan kompozitorovim velikim uzorom, V. A. Mocartom, i predstavlja svojevrsan omaž klasicizmu koji je Čajkovski veoma cenio. Tematski materijal je potekao iz ruske narodne tradicije, i donosi sedam varijacija teme – originalne melodije Čajkovskog, napisane u stilu klasicizma i sa direktnim asocijacijama na Mocartovu muziku. U radu na delu, pomoć kompozitoru pružio je Vilhelm Ficenhausen, nemački violončelista i profesor Moskovskog konzervatorijuma. Pored intervencija u solističkoj deonici, on je uticao i na smanjenje broja varijacija sa 8 na 7 koje se izvode u nastavku bez pauza, osim kratkog predaha pred poslednju varijaciju. **Ficenhausenova verzija se danas skoro isključivo izvodi, dok prvobitni zapis Čajkovskog sviraju samo pojedini violončelisti kao ekskluzivitet. Među njima je i Narek Haknazarian.**

Varijacioni princip oživeo je temu promenama tempa, ritma, karaktera i tonaliteta, i delu udahnuo šarm i gracioznost. Varijacije su povezane kratkim ritornelom – pasažem, koji donose uglavnom duvački instrumenti. Karakter baletske muzike, kojom se kompozitor već bavio u baletu *Labudovo jezero* prisutan je u trećoj i šestoj varijaciji, dok dramaturški vrhunac delo dostiže u poslednjoj, najvirtuoznijoj varijaciji, koja ima ulogu Kode.

U duhu osnaživanja nacionalnih pokreta koji su počeli da se razvijaju širom Evrope u drugoj polovini XIX veka, Česi su postepeno jačali želju za oslobađanjem od austrougarskog uticaja. Već od mladosti, **Antonjin Dvoržak** (1841-1904) bio je upućen ka bečkoj muzičkoj sceni, i podržan od strane muzičke struje koju su predvodili Johanes Brams i čuveni kritičar i estetičar Eduard Hanslik. Njihova pomoć rezultirala je osvajanjima austrijske državne nagrade i kontaktima koji su otvorili put mladom Dvoržaku. Očaran češkom narodnom muzikom, bio je u izuzetnoj prilici da je predstavi svetu. Bramsov izdavač *Šimrok* štampao je *Moravske duete* i *Slovenske igre*, što je rezultiralo dirigentskim i kompozitorskim angažmanima u Berlinu, Londonu i po Americi. *Londonsko filharmonijsko društvo* je Dvoržaka 1884. godine imenovalo počasnim članom i poručilo mu novu simfoniju, a njegovim premijernim izvođenjem sa Kraljevskom filharmonijom autor je dirigovao 1885. godine u Sent Džejms Holu u Londonu.

Sedma simfonija predstavljala je prekretnicu u kompozitorovom opusu. Ona je otklon od svetlih i optimističnih prethodnica (Pete i Šeste simfonije), a mračni karakter nije bio isključivo uticaj Bramsove Treće simfonije, koju je Dvoržak smatrao najznačajnijim delom novog doba, već i smrt majke i osećanje teskobe koje je taj događaj prouzrokovao. Četvorostavačni, klasični formalni obrazac nije ni ovog puta narušen. Prvi stav, u sonatnom obliku, primenjuje razvojni postupak, već kroz ekspoziciju tematskih materijala. Duboko emotivni drugi stav odsjaj je laganog stava Bramsove pomenute simfonije. Kombinacija varijacione i sonatne forme se najbolje uočava u sukobu koralnog početka i variranih muzičkih ideja. Skerco je veliki plesni stav sa živošću i snagom orkestarskog zvuka i lirskim, pastoralnim trijom u funkciji nežnog intermecca. Finale, kao emocionalno težište sonatnog ciklusa, odlikuje bogatstvo harmonija u pesimističnom sledu, dostižući vrhunac u tuzi i razočaranju.

mr Asja Radonjić